

2019-02-15

Dnr 2019:131

Rapport från utredningstjänsten

VÅRD FÖR ASYLSÖKANDE M.FL.

Uppdragsgivaren har ställt följande frågor:

1. Vilka regioner i Sverige ger asylsökande utökade möjligheter till vård, förutom den hälso- och sjukvård, och tandvård som landstingen enligt lag är skyldiga att erbjuda asylsökande och vissa personer utan uppehållstillstånd (papperslösa)?
2. Vilka regioner i Sverige ger personer utan uppehållstillstånd (papperslösa) utökade möjligheter till vård, förutom det den hälso- och sjukvård, och tandvård som landstingen enligt lag är skyldiga att erbjuda asylsökande och vissa personer utan uppehållstillstånd (papperslösa)?
3. Vilken typ av vård ger de regioner som enligt fråga ett och två ger en utökad vård förutom den lagstiftade?
4. Vad beräknas kostnaderna för denna ej lagstiftade vård?

Sammanfattning

Av Sveriges 21 regioner har sex (Östergötland, Västernorrland, Gävleborg, Sörmland, Västmanland och Västerbotten) valt att ge utökad vård till vuxna asylsökande och personer utan tillstånd att vistas i landet, enligt vad utredningstjänsten kunnat utröna.¹ Omfattningen av vilken vård som erbjuds är i princip densamma, dvs. vård ges i enlighet med vad som gäller för folkbokförda i regionen, men skiljer sig något avseende t.ex. åldersgränser och om utökad tillgång till tandvård ges eller inte.

Utredningstjänsten har varit i kontakt med de sex regioner som erbjuder utökad vård för att få information om eventuella kostnadsuppföljningar har gjorts och i så fall vad dessa visar. I tre av regionerna som erbjuder utökad vård har någon typ av uppföljning gjorts av kostnaderna för denna vård. Övriga tre regioner har enligt uppgift inte genomfört några uppföljningar av kostnader. De

¹ Utredningstjänsten har granskat regionernas webbplatser samt tagit del av tidigare rapporter från Socialstyrelsen och Statskontoret som följt upp vården till asylsökande respektive personer utan tillstånd att vistas i landet. Vi har även varit i kontakt med Sveriges kommuner och landsting (SKL). Observera att det kan finnas regioner som tagit beslut om utökad vård men där beslutet ännu inte börjat gälla.

kostnadsunderlag som utredningstjänsten erhållit från regionerna skiljer sig åt i omfattning och när i tid uppföljningen genomförts och man bör därför vara försiktig med att dra någon övergripande slutsats. Kostnadsuppgifterna kan av ovanstående anledning inte heller jämföras med varandra. Det kan dock konstateras att kostnaderna sett till totalkostnaden för grupperna är relativt blygsamma, i en region hade man inte sett någon ökning alls av kostnaden året efter att beslut om utökad vård införts.

Rapporten inleds med en beskrivning av gällande lagstiftning. Därefter redogörs för regionernas kostnader för asylsökande respektive personer utan tillstånd att vistas i landet och vilken statlig ersättning som utgår. Sist i rapporten redovisas vilken vård de ovanstående sex respektive regionerna erbjuder, samt de kostnadsuppföljningar som gjorts.

Lagstiftning

Från och med 1 januari 2019 har återstående landsting bytt namn till regioner, och begreppet landsting fasas ut. I nedanstående redovisning av gällande rätt används dock begreppet landsting eftersom begreppet finns kvar i dessa lagar.

Vård till asylsökande

I lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. regleras landstingens skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård samt tandvård för asylsökande. Landstingen ska erbjuda asylsökande barn under 18 år hälso- och sjukvård samt tandvård i samma omfattning som barn som är bosatta inom landstinget. Landstingens skyldighet att erbjuda vård till asylsökande vuxna begränsas till vård som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort samt preventivmedelsrådgivning. Landstinget ska även, om det inte är uppenbart obehövt, erbjuda samtliga asylsökande en hälsoundersökning.

Vård till personer utan tillstånd att vistas i landet

Personer som vistas i Sverige utan tillstånd omfattas av lagen (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Enligt denna lag har dessa personer rätt till hälso- och sjukvård och tandvård i samma utsträckning som asylsökande personer. Om en person som vistas i landet utan tillstånd är under 18 år ska landstinget erbjuda sjukvård, tandvård och läkemedel i samma omfattning som erbjuds dem som är bosatta inom landstinget. Om personen har fyllt 18 år ska landstinget erbjuda sjukvård och tandvård som inte kan anstå, mödrahälsovård, vård vid abort och preventivmedelsrådgivning samt läkemedel som förskrivs i samband med vård som ges med stöd av lagen till subventionerat pris. Det gäller enbart läkemedel

som ingår i läkemedelsförmånerna.² Enligt förordningen (2013:412) om vårdavgifter m.m. för utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd, ska kostnaden för den enskilde vara högst 50 kronor per läkemedel.

Kostnader för vården

Vård till asylsökande

Sveriges kommuner och landsting (SKL) samlar årligen in uppgifter från regionerna över omfattning och kostnader för vård till asylsökande. I tabell 1 redovisas regionernas kostnader för vård till asylsökande uppdelat per åldersgrupp.

Tabell 1: Regionernas kostnader för vård till asylsökande, fördelat på åldersgrupperna 0-18 år, 19-60 år och 61- år, 2017, tusentals kronor

Landsting	Direkta vårdkostnader, enligt regional prislista				Övriga kostnader	Summa kostnader
	0-18 år	19-60 år	61- år	Totalt		
Stockholms läns landsting ¹⁾				260 604	12 861	273 465
Landstinget i Uppsala län ¹⁾				55 265	2 711	57 976
Landstinget Sörmland	19 507	19 507	19 506	58 520	6 381	64 901
Region Östergötland ¹⁾				68 241	3 113	71 354
Region Jönköpings län	38 052	31 307	4 259	73 618	8 720	82 338
Region Kronoberg	15 402	17 604	1 073	34 079	8 950	43 029
Landstinget i Kalmar län	22 585	20 627	909	44 121	21 138	65 259
Region Gotland ¹⁾				5 965	414	6 379
Landstinget Blekinge	18 717	18 248	1 234	38 199	3 106	41 305
Region Skåne	105 778	72 477	17 630	195 885	52 987	248 872
Region Halland	17 752	15 557	685	33 994	8 212	42 206
Västra Götalandsregionen	129 053	113 820	11 735	254 608	32 735	287 343
Landstinget i Värmland	25 796	34 750	1 393	61 939	19 434	81 373
Region Örebro län	18 194	22 588	2 478	43 260	5 784	49 044
Landstinget i Västmanland	19 752	17 000	2 660	39 412	9 782	49 194
Landstinget Dalarna	21 600	24 900	1 500	48 000	9 100	57 100
Region Gävleborg	22 919	32 780	4 457	60 156	9 098	69 254
Landstinget Västernorrland	30 732	46 457	1 289	78 478	21 618	100 096
Region Jämtland Härjedalen	13 240	14 853	1 467	29 560	6 220	35 780
Västerbottens läns landsting	39 880	30 748	2 199	72 827	6 673	79 500
Norrbottens läns landsting	33 458	38 520	1 160	73 138	15 016	88 154
Totalt				1 629 869	264 053	1 893 922
<i>Ovägt medel</i>						

1) Kan ej fördela på ålder.

Källa: SKL, Hälso- och sjukvård åt asylsökande under år 2017

² Läkemedlen ska ingå i läkemedelsförmånerna enligt lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. Enligt smittskyddslagen (2004:168) är läkemedel som har förskrivits av läkare mot en allmänfarlig sjukdom, och som läkaren bedömer minskar risken för smittspridning, helt kostnadsfria för personer som befinner sig i landet utan tillstånd.

Staten ersätter regionerna för deras vårdåtagandeåtagande. Ersättningen utgår enligt följande:

- en schablonersättning som lämnas med visst belopp per kvartal och person
- i förekommande fall särskild ersättning om kostnaden för en vårdkontakt uppgår till mer än 100 000 kr
- en schablonersättning för en genomförd hälsoundersökning per person inklusive hälsosamtal och kostnad för tolk i samband med hälsoundersökningen.

Vård till personer som befinner sig i landet utan tillstånd

Sedan 2017 redovisar SKL uppgifter om kostnader för personer som vistas i landet utan tillstånd som söker vård i Region Stockholm, Region Skåne och Västra Götalandsregionen. SKL framhåller att det finns stora brister i statistiken och att uppgifterna därför ska tolkas med stor försiktighet. I rapporten extrapolerar SKL dessa till hela landet och får då fram att kostnaden för 2016 var ca 193 miljoner kronor och för 2017 ca 222 miljoner kronor, sålunda en ökning jämfört med tidigare år.³

Regionerna erhåller statsbidrag för vårdkostnaderna för denna grupp. Statsbidraget ingår sedan 2015 i det generella statsbidraget till kommuner och regioner. Bidraget om totalt 300 miljoner kronor per år fördelas utifrån hur många bosatta det finns inom regionernas upptagningsområden, och inte utifrån antal besök.

Vård utöver vad lagen fastställer

Regionerna Östergötland, Västernorrland, Gävleborg, Sörmland, Västmanland och Västerbotten har genom politiska beslut valt att erbjuda asylsökande och personer som vistas i landet utan tillstånd vård utöver vad som regleras i lag. Socialstyrelsen följde 2016 upp hälso- och sjukvårdens och tandvårdens möjligheter och utmaningar när det gäller att tillhandahålla vård till asylsökande och nyanlända, och konstaterar där att bakgrunden till besluten i dessa regioner har varit etiska och moraliska skäl i kombination med politisk vilja. Majoriteten av de 15 regioner som inte erbjuder utökad vård till asylsökande och tillståndslösa redovisar att det finns svårigheter för vårdpersonalen att bedöma vad som ingår i ”vård som inte kan anstå”. Detta utgör en utmaning både för hälso- och sjukvården och tandvården, enligt Socialstyrelsens rapport.⁴

I Region Sörmland får asylsökande och personer utan tillstånd att vistas i landet som fyllt 18 år hälso- och sjukvård, tandvård samt habilitering och hjälpmedel på

³ SKL (2018), [Hälso- och sjukvård åt asylsökande under år 2017](#).

⁴ Socialstyrelsen (2016), [Hälso- och sjukvård och tandvård till asylsökande och nyanlända](#), s 27-28.

samma villkor som för personer som är folkbokförda i Sörmland.⁵ Detsamma gäller för Region Västmanland⁶ och för Region Västerbotten⁷ (i Västerbotten är tandvård gratis till och med det år patienten fyller 23 år).

I Region Östergötland har asylsökande och personer som vistas i landet utan tillstånd som fyllt 20 år rätt till fullständig vård på samma villkor som svenska medborgare. Personer under 20 år har i Östergötland rätt till avgiftsfri vård på samma villkor som folkbokförda barn. Personer som fyllt 18 år har rätt till tandvård som inte kan anstå (dvs. i enlighet med lagstiftningen).⁸

I Region Gävleborg ges utöver vad lagen stipulerar tillgång till planerad vård (inklusive tandvård) för de aktuella grupperna. Barn som inte fyllt 20 år har rätt till avgiftsfri vård på samma villkor som alla andra barn som är folkbokförda i Sverige.⁹

I Region Västernorrland har asylsökande och personer som vistas i landet utan tillstånd som fyllt 18 år rätt till hälso- och sjukvård på samma villkor som folkbokförda i Västernorrlands län. Personer under 20 år har rätt till gratis sjukvård. Personer som fyllt 18 år har rätt till akut tandvård samt tandvård som inte kan anstå (dvs. i enlighet med vad lagen föreskriver).¹⁰

Kostnadsuppföljningar

Nedan redovisas de kostnadsuppföljningar som gjorts av tre av regionerna. Observera att uppföljningarna inte är jämförbara sinsemellan, eftersom vilken vård som omfattas skiljer sig åt och hur och när uppföljningarna genomförts.

Efter kontakt med samtliga regioner som erbjuder utökad vård, kan konstateras att Sörmland¹¹, Gävleborg¹² och Västernorrland¹³ hittills inte genomfört några uppföljningar av kostnader för den utökade vården.

⁵ Region Sörmland: <https://samverkan.regionsormland.se/for-vardgivare/halsoval/asyl--och-migranthalsa/>.

⁶ Region Västmanland: <https://www.1177.se/Vastmanland/Regler-och-rattigheter/Vard-i-Sverige-om-man-ar-asylsokande/>.

⁷ Region Västerbotten: <https://www.regionvasterbotten.se/for-vardgivare/samverkan/vard-till-asylsokande-papperslosa-och-migranter/>.

⁸ Region Östergötland: <https://www.regionostergotland.se/Halsa-och-varld/Regler-rattigheter/Vard-av-personer-fran-andra-lander/>.

⁹ Region Gävleborg: <http://www.regiongavleborg.se/samverkanswebben/halsa-varld-och-tandvard/asyl/asylsokande-och-flyktingar-i-halso--och-sjukvarden/>.

¹⁰ Region Västernorrland: <https://www.rvn.se/sv/For-vardgivare/Asylsokande-och-flyktingar/>.

¹¹ Telefonsamtal med ekonom vid regionen, 2019-02-12. Det finns en aktivitetskod för vårdkostnader utöver lagens krav, men då denna inte används i verksamheterna kan inte någon sammanställning genomföras.

¹² E-post från Region Gävleborg, 2019-02-11.

¹³ Telefonsamtal med samordnare vid regionen, 2019-02-14. Enligt samordnaren behöver inte vårdpersonalen registrera vilken typ av vård (kan ej anstå/kan anstå) som ges. I regionen finns få personer som vistas i landet utan tillstånd.

Region Västerbotten har vid ett tillfälle genomfört en uppföljning. En jämförelse gjordes mellan 2015 (beslut togs hösten 2015 om att utöka vården) och 2016 avseende vård för asylsökande. Kostnaderna steg förvisso mellan 2015 och 2016, men det var i åldersgruppen 0-18 år, vilka ju ändå har rätt till vård på samma villkor som folkbokförda i Sverige. Beslutet om utökad vård hade inte inneburit ökade kostnader för vuxengruppen.¹⁴

Även Region Västmanland har genomfört uppföljning vid ett tillfälle. Kostnader för utökad vård avseende öppenvård och tandvård togs fram för 2016. Totalt kostade vården för asylsökande 715 000 kronor (705 000 avser öppenvård inkl. tolkkostnad och 10 000 tandvård) och för personer utan tillstånd 86 000 kronor (endast öppenvård) 2016. Statsbidraget till regionen från Migrationsverket för vård till asylsökande (dvs. endast för vård i enlighet med lagstiftningen) var under samma år ca 86 miljoner kronor.¹⁵

Region Östergötland har redovisat en kostnadsuppföljning för åren 2016-2018, se tabell 2. Företrädare för regionen understryker att kostnaderna bygger på uppgifter från patientjournalerna och därmed de bedömningar som vårdpersonalen gjort avseende vad som är vård som inte kan anstå resp. vård som kan anstå, vilket ibland kan vara svårt att bedöma (svårigheten i bedömning av lagens skrivning om ”vård som inte kan anstå” tas även upp i Socialstyrelsens rapport, se ovan). Det kan även finnas kostnader i vården som inte registreras och därmed inte ingår i uppföljningen.¹⁶

Tabell 2: Region Östergötlands kostnader för vård till asylsökande och personer som befinner sig i landet utan tillstånd, uppdelat på vård som inte kan anstå respektive vård som anstå, 2016-2018, miljoner kronor

Patientgrupp/vårdområde (inkl. tandvård)	2016	2017	2018
Asylsjukvård, vård som ej kan anstå	119,8	71,4	39,8
Vård som kan anstå asylsökande	3,5	3,7	1,4
Vård av tillståndslösa, vård som ej kan anstå	3,7	4,4	6,5
Vård som kan anstå tillståndslösa	0,2	0,1	0,1
Totalsumma	127,3	79,5	47,7

Källa: Region Östergötland

¹⁴ E-post från Region Västerbotten, 2019-02-12.

¹⁵ E-post från Region Västmanland, 2019-02-12.

¹⁶ E-post från Region Östergötland, 2019-02-11.